

Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita
12

HELSINKI 1998

ISSN 1236-4304

Lappeenrannan Kirjapaino Oy 1998

Riitta Thuneberg

Wiipuri-museo ja Viipurin pienoismalli

Wiipuri-museon Säätiön perustaminen

Talvisodan rauhanteon ja toistamiseen kesän 1944 tapahtumien jälkeen sulkeutui Viipuri asukkaistaan tyhjänä aavekaupunkina rautaesiripun taakse. Rajan tällä puolen jatkoivat monet Viipurissa perustetut yhteisöt toimintaansa uusissa oloissa. Muutoin muis-telivat viipurilaiset menetettyä kotikaupunkiaan lähinnä perhe- ja ystäväpiireissä. Ai-kaa ehti kulua 1960-luvun loppupuolelle saakka kunnes usealla eri taholla heräsi kiin-nostusta koota laajemmalti yhteen entisiä viipurilaisia sekä ryhtyä tallentamaan Viipu-rin muistoja. Näissä merkeissä perustettiin 1970-luvun alussa useita toimeliaita viipu-rilaisyhteisöjä. Tähän joukkoon lukeutuu myös Wiipuri-museon Säätiö.

Wiipuri-museon Säätiö – Stiftelsen för Wiborg museetin perustamista edeltäneet ta-pahtumat ajoittuvat vuoteen 1970. Näiden valmistelutöiden tuloksena päivättiin Hel-singissä 25.2.1971 säädekirja, jonka allekirjoittajina olivat professori Otto-I. Meurman, kaupunginjohtaja Arno Tuurna, laulunopettaja Hellin Sivori, dipl.insinööri Lennart Bro-man, varatuomari Onni M. Turtiainen, hovioikeudenneuvos Erkki Hämäläinen sekä in-sinööri Tauno Siltanen. Vielä saman vuoden aikana oikeusministeriö vahvisti säännöt ja säätiö merkittiin säätiörekisteriin.

Säätiön tarkoituksiksi tuli Wiipuri-museon perustaminen, ylläpitäminen ja kehittä-minen sekä Viipurin ja sen vaikutusalueen historian tutkiminen ja tutkimuksen edistä-minen. Säätiön hallinnosta tuli vastaamaan edustajisto ja hallitus. Aluksi kuului edus-tajistoon vain henkilöjäseniä ja vuodesta 1976 lähtien pääosa jäsenistä on ollut viipuri-lais- ja karjalaisyhteisöjen nimeämiä henkilöitä.

Wiipuri-museo

Säätiön alkuvuosien toimintaa sävytti esinekeräyksen käynnistäminen perustettavaa Wiipuri-museota varten. Tehtävään kehitettiin laaja keräyssuunnitelma eri toimikunti-neen. Monitahaisen tiedoitustoiminnan tavoitteena ollut vetoamus julkaistiin keväällä 1976. Se oli osoitettu kaikille karjalaisille yksityishenkilöille ja yhteisöille Wiipuri-mu-seon museoaineiston keräyksen toteuttamiseksi. Vetoamuksen allekirjoittajina olivat Wiipuri-museon Säätiö, Karjalan Liitto, Viipurilaisjärjestöjen Edustajisto sekä Ke-

Siikaniemen linnoitusta pienoismallin länsireunalla. Etualalla sisempi Haminanportti, vasemmalla kävelytiet johtavat Hiekanportille. Oikeassa yläreunassa Tervaniemen harjannetta. Siikaniemen torilta johtaa Linnansilta linnaa sivuten kaupunginniemen puolelle.

Vasemmalla Viipurin linna saarellaan. Etualalla Linnansiltaa, jonka kääntöosa on avattuna Saimaan kanavan liikenteelle. Sillan päässä Torkkeli Knuutinpajan tori ja vanhankaupungin rakennuskantaa.

räysvaltuuskunta, johon yli viisikymmentä viipurilais-karjalaista vaikuttajaa oli antanut nimensä. Tässä yhteydessä oli keräys julistettu virallisesti alkaneeksi, vaikka esineistöä oli karttunut jo valmisteluvaiheissakin. Sitä saatiin yksityishenkilöiltä ja yhteisöiltä sekä testamenttilahjoituksina.

Toisena tehtävänä säätiön alkuvuosina oli museokysymyksen ratkaiseminen. Aluksi lahjoituksia koottiin Helsinkiin väliaikaistiloihin, mutta samanaikaisesti tiedusteltiin eri tahoilta perustettavan museon lopullista sijoituspaikkaa. Neuvottelut johtivat viimein onnistuneeseen tulokseen Lappeenrannan kaupungin kanssa. Kaupungin omistamasta Etelä-Karjalan museosta, jonka tehtävänä on vaalia myös luovutetun Etelä-Karjalan perintöä, saatiin tilaa esineistölle. Vuonna 1977 allekirjoitettiin kaupungin ja säätiön välillä sopimus Wiipuri-museo-osaston perustamisesta Etelä-Karjalan museoon. Seuraavan vuoden aikana siirrettiin loputkin säätiön omistamat esineet Lappeenrantaan, jossa museo huolehtii niiden varastoinnista, luetteloinnista, konservoinnista ja näytteille asettamisesta.

Ensimmäisen kerran saatiin museossa nähtäville viipurilaisesineistöä vuonna 1979. Näin oli säätiö Lappeenrannan kaupungin myötävaikutuksella päässyt tavoitteeseensa, Wiipuri-museon perustamiseen ja keräyksen jatkuvuuteen. Uraa uurtavan työn olivat säätiössä tehneet kymmenet innokkaat viipurilais-karjalaiset eri aloilla toimineet henkilöt, joiden nimet ovat kirjautuneet säätiön asiakirjoihin. Tässä yhteydessä todettakoon vain hallituksen puheenjohtajina peräkkäin vuosien 1972–80 aikana toimineet varatuomarit Onni M. Turtiainen, Olli Rikkinen ja Martti Pekkonen sekä ylijohtaja Jussi Linnamo. Edustajiston puheenjohtajana toimi alusta lähtien hovioikeudenneuvos Erkki Hämäläinen. Hän jatkoi tehtävässään kahden vuosikymmenen ajan niin, että seuraavaksi edustajiston puheenjohtajaksi valittiin kenraaliluutnantti Paavo Junttila vuoden 1992 alusta.

Etelä-Karjalan museon Wiipuri-kokoelmat ovat jatkuvasti karttuneet. Niihin kuuluu vuodesta 1986 lähtien myös Tyrgilsmuseetin esineistö. Kaikkiaan on kokoelmiin vuoden 1997 loppuun mennessä saatu 1631 lahjoitusta. Näistä viimeisin on arvokas taidekokoelma testamenttilahjoituksena. Kun useisiin saantoihin sisältyy lukuisia erillisiä esineitä, on Wiipuri-kokoelmien yksittäisten esineiden kokonaismäärä laskettavissa monissa tuhansissa. Esineistöä on jatkuvasti ollut näytteillä niin, että vuosittain ovat katselijat saaneet nähtäväkseen jotain uutta tästä mittavasta kokoelmasta.

Viipurin pienoismallin toteuttamisvaiheet

Samanaikaisesti kun viipurilaisesineistöä oli saatu näytteille Etelä-Karjalan museossa, oli säätiössä jo viriämässä toinen tehtävä, Viipurin pienoismallihanke. Idean oli säätiön edustajiston kokouksissa vuonna 1979 tuonut julki Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiötä edustanut metsänhoitaja Aarno Piltz. Hänen suuri kiinnostuksensa Karjalan karttoihin oli johtanut ajatukseen esineistöä yhtenäisemmän kokonaiskuvan antamiseksi Viipurista. Tästä vuorostaan oli syntynyt oivallus kolmiulotteisesta esitystavasta. Asia jäi säätiössä itämään ja vuotta myöhemmin edustajisto syyskokouksessaan päätti antaa tehtävän uudelle hallitukselle. Sen tuli vuoden 1981 aikana selvittää mahdollisuudet pienoismallin teettämiseksi. Hallituksen puheenjohtajana aloitti rehtori Matti E. Kohvakka ja hallituksen nimeämän nelihenkisen pienoismallitoimikunnan puheenjohtajaksi tuli professori Erkki Jäämeri sekä jäseniksi kenraaliluutnantti Unto Matikainen, metsänhoitaja Aarno Piltz ja arkkitehti Riitta Thuneberg. Säätiön saatua kaksi pienoismallin tutkimiseen kannustavaa rahalahjoitusta hyväksyi edustajisto myös pienoismallirahaston säännöt. Samalla sille esitettiin ensimmäisiä alustavia piirustuksia. Tehtävä saattoi alkaa.

Vanhakaupunki, jota vasemmassa reunassa rajaa torisarja: etualalla Kauppatori, keskimmäisenä Paraatikenttä ja päätteessä Raatihuoneentori.

Torkkelipuisto koko pituudeltaan, alkaen yläreunassa Pyöreäntornin kohdalta ja päätyen oikeassa reunassa kaupunginkirjastoon. Puiston taustalla Torkkelinkatua sekä Salakkalahtea ja Repolaa. Etualalla puiston suuntaisena Linnankatua, jonka varrella tuomiokirkko ja postitalo sekä vastapäätä lääninhallituksen rakennukset ja etualalla asuintalo.

Pienoismallin toteuttamiseksi oli kolme käytännön edellytystä. Ensisijaisesti oli laadittava piirustukset kartoista ja rakennuksista mallin mittakaavaan, mikä puolestaan edellytti laajaa selvitystyötä ja tietojen hankkimista yksityiskohtia myöten. Toiseksi oli löydettävä mallin rakentaja, joka laadittujen piirustusten pohjalta suorittaisi varsinaisen rakentamistyön. Kolmantena edellytyksenä oli rahoituksen hankkiminen niin, että säätiö saattaisi tilata edellämainitut työt. Säätiön hallituksen tehtäväksi tuli näin ollen avustusten ja apurahojen hakeminen eri tahoilta sekä tiedottaminen pienoismallihankkeesta niin, että muutkin yhteisöt ja yksityishenkilöt saattoivat kartuttaa pienoismallirahastoa. Malli päätettiin toteuttaa osina ja asettaa nähtäville osa toisensa jälkeen, jotta lahjoittajat voisivat vakuuttautua mallin toteutumisesta.

Jo pienoismallin valmistelutyöhön oli toimikunta kutsunut mukaan viipurilaissyntyisen Juha Lankisen, innokkaan Viipurin asioiden harrastajan, joka valmisti sijaintikarttaa perimilleen tuhansille Viipurin valokuville. Häneltä säätiö myös tilasi vuonna 1982 pienoismallin ensimmäisen vaiheen piirustukset. Ne käsittivät kokonaiskartat, maastokartat korkeuskäyrineen, korttelien asemapiirroksat ja rakennusten katujulkisivujen piirustukset väritietoineen. Näissä alkuvaiheissa oli toimikunnan asiantuntijana mukana myös professori Otto-I. Meurman.

Pienoismallin rakentamisesta säätiö piti tarjouskilpailun. Ehdokkaiden tuli tarjoutua lisäksi rakentaa näytteeksi myös yksi mallikortteli. Tehtäväksi oli valittu se Linnankadun ja Vahtitorninkadun välinen kortteli, jossa kohoaa kellotorni. Kuuden tarjouksen tehneen toimiston joukosta valittiin mallin rakentajaksi Mallituote Lasse Andersson Lahdesta. Tämä tapahtui vuonna 1984, jolloin myös Lappeenrannan kaupunki ja säätiö solmivat sopimuksen pienoismallinkin sijoittamisesta Etelä-Karjalan museoon.

Viipurin pienoismallin ensimmäisen vaiheen valmistuttua asetettiin se näytteille Etelä-Karjalan museossa järjestetyssä juhlatilaisuudessa 12.6.1985. Malli ulottui tuolloin linnasta Karjalankatuun. Jo seuraavan vuoden heinäkuussa valmistui mallialuetta koko Torkkelinpuiston pituudelta ja Vaasankatua pitkin Eteläsatamaan. Vain tähän saakka sai vielä viimeisillä voimillaankin pienoismallitoimikuntaa johtanut Aarno Piltz nähdä ideansa toteutuvan. Työ jatkui ja seuraavana oli vuorossa Repolan kaupunginosa, jonka havainnollisimpia kohteita ovat rautatieasema ja Punaisenlähteentori. Välillä siirryttiin rakentamaan linnan vastakkaista puolta niin, että Siikaniemen kaupunginosa oli valmiina vuonna 1989. Vielä seurasivat Patterslahti, Pattersmäki ja Kaleva kunnes ison vitriinin käsittävä mallipohja täyttyi alkuvuodesta 1994. Pienoismallin vaiheissa vietettiin jälleen merkkipäivää. Kolmetoista vuotta säätiön hallitusta ja pienoismallin rakentamista johtanut ja nyt tehtävästä luopunut Matti E. Kohvakka kiitettiin kotiseutuneuvoksen arvonimellä. Pienoismallin alkuperäisestä tavoitteesta oli vielä toteutumatta pohjoisin osa kun Riitta Thuneberg siirtyi hallituksen jäsenestä puheenjohtajan tehtäviin. Tämä puuttunut Papulan alue saatiin nähtäville erillisessä vitriinissä kesällä 1996. Näin oli saavutettu viisitoista vuotta aikaisemmin asetettu rohkea tavoite. Lappeenrannassa voitiin 14.8.1996 viettää Viipurin pienoismallin valmistusjuhlaa runsaan kutsuvierasjoukon läsnäollessa.

Pienoismallin onnistumisessa on olennaista, että Juha Lankinen vastasi mallin piirustuksista alkuvaiheista valmistumiseen saakka. Äärimmäisen monipuolisen selvitystyönsä tuloksena hän kiteytti tietonsa lähes tuhanteen piirustukseen ja lisäksi hän antoi neuvoja mallia rakennettaessa sekä osallistui mallin näytteillepanoon. Myös pienoismallin rakentajana saattoi koko ajan toimia sama mallitoimisto, joskin sen nimi työn kuluessa vaihtui Lahti-Malli ky:ksi. Näin säilyi myös suurta ammattitaitoa vaatinut teko tapa yhtenäisenä mallin valmistumiseen saakka.

Viipurin keskustaa Torkkelinkadun ja Karjalankadun risteyksen kohdalla. Vasemmassa reunassa Keskuskansakoulun rakennukset ja Karjalankadun toisella puolella puistossa Espilä, soitto-lava ja leikkikenttä.

Repolan kaupunginosa. Vasemmalla johtaa Karjalankatu rautatieasemalle yläreunassa keskellä. Oikeassa yläkulmassa johtaa ratapihan ylittävä silta Papulan kaupunginosaan. Keskellä etualalla Punaisenlähteentori, jonka kulmalta lähtee oikealle Kannaksenkatu.

Pienoismallin ajankohta

Viipurin pienoismallissa on ainutlaatuista ajankohdan tarkkuus. Mallin kuvaama tilanne on ajoitettu tiettyyn päivään, jopa kellonaikaankin. Sodan varjon jo uhatessa suoritettiin Viipurin yllä ilmakuvauksia 2.9.1939 aamupäivällä puoli yhdentoista aikaan. Näin on malliin voitu taltioida tuonhetkinen kaupunkielämän tilanne. Siinä näkyy torikauppaa, ihmisiä kaduilla ja kentillä, autoja liikenteessä, raitiovaunuja linjoillaan, junat ratapihalla ja asemalla sekä satamissa juuri ne laivat, jotka siellä silloin olivat. Rakentamista kaupungissa kuvaavat useat eri työvaiheissa nousevat uudisrakennukset, avatut työmaat ja käynnissä olevat katutyöt. Sanotun päivän tilannetta vastaaviksi on selvitetty myös rakennusten julkisivut ja värit sekä lukuisat yksityiskohdat kuten lyhtypylväät, katupäälysteet ja mainoskyltit.

Mallin tarkasta ajankohdasta on havainnollisuuden vuoksi poikettu kolmessa yhteydessä. Linnansalmen kohdalla on haluttu kertoa, että sen kautta kulkee Saimaan kanavan liikenne. Siksi on sillan kääntöosa avattuna vesiliikenteelle vaikka näin tapahtui tarvittaessa vain tasatunnein. Toiseksi on malliin lisätty muutama ylimääräinen raitiovaunu selvittämään eri linjojen kulkua. Näkyvimpänä poikkeuksena on eräisiin lippusalkoihin lisätty Suomen liput, vaikka sanottu päivä ei ollutkaan liputuspäivä. Tällä lisäyksellä on haluttu vieraammillekin katselijoille viestittää, että malli kuvaa Suomen Viipuria.

Pienoismallin laajuus

Pienoismallin rakentaminen aloitettiin luonnollisesti linnasta ja vanhastakaupungista. Myönteisen alun jälkeen rohjettiin asettaa tulevalle mallille myös lopulliset tavoitteet. Mallialueeksi määriteltiin koko keskikaupunki, jolla on myös maisemalliset rajansa lännestä, idästä ja pohjoisesta johtavien pääteiden suunnassa. Näin pienoismalli käsittää sen Viipurin, jonka kaikki kaupunkilaiset yhteisesti tunsivat laajasta kaupungistaan ja joka myös vieraille avautui olennaisimpana Viipurina. Tältä keskusta-alueelta pienoismallin katselija löytää historiallista syvyyttä liittyneenä vilkkaan monitoimikaupungin elämänmenoon.

Mallin eteläsivu nousee Viipurinlahdesta, kaupungin synnylle olennaisesta vesiväylästä. Kaupunginniemen rantoja myötäilee pitkä satamatoimintojen ketju Salakkalahdesta Eteläsataman uusimpiin teollisuus- ja varastorakennuksiin saakka. Mallin läntiseksi reunaksi kaartuu linnan vastakkaisella puolella Siikaniemen linnoitus. Tämä monisakarainen linnoitusvyöhyke periytyy ajalta, jolloin kaupunkia piti puolustettaman länttä vastaan. Varuskuntakaupungista kertovat Siikaniementorin tienoon vaaleat kivirakennukset sekä Tervaniemen kasarnit. Uudempaa kautta edustaa Tervaniemen uimaranta sekä harjanteella maakunta-arkisto ja korkeimmalla kohdalla Suomen itsenäisyyden leijonapatsas.

Kaupunginniemen kärjessä Linnansalmen rannasta nousee vanhakaupunki, jonka rakennuskanta edustaa vuosisatojen kerrostumaa. Rannan tasoa korkeammalla kiertää entisten kaupunginmuurien paikkeilla Pohjoisvalli ja Etelävali. Pääteenä on Pansarlahden bastioni, joka runsaat kolme vuosisataa myöhemmin on saanut laelleen uudenlaisen taidemuseon. Muuta kaupunkirakennetta korkeammalle nousevat myös vanhimman kaupunkikirkon kellotorni sekä Raatitorni muistona keskiaikaisesta kaupunginmuurista. Pyöreätorni, entinen tykkitori, vartioi vilkasta torielämää ympärillään. Kivistä rakennettu vanhakaupunki on ainutkertainen Suomen puukaupunkien joukossa. Kortteleiden sisäosissa heijastuvat keskiaikaiset tonttijaot kun taas tiiviit viivasuorat katunäkymät ovat seuraavien vuosisatojen kertomaa.

Punaisenlähteentori ympäristöineen. Torikauppiaiden myyntipaikat katoksineen ja muu torielämä vastaa tilannetta 2.9.1939 kello 10.30. Taustalla rautatieasema, jolta yhteys torille Repolankatua ja Punaisenlähteenkatua pitkin.

Rautatieasema Papulan puolelta katsottuna: etualalla odotus- ja ravintolasalit ympärillään kalettua laiturialuetta, Asematorin puolella päähalli toimistoineen. Asematorilta suuntautuu kolme pääkatua: Karjalankatu keskellä, Repolankatu Kolmikulmapuistikon sivuitse vasemmalle ja Rautatienkatu etualalla vasemmalle.

Viipurin vapauduttua muureistaan 1860-luvulla oli kaupunkialue kasvanut moninkertaiseksi. Kauppatori ja Torkkelinpuisto yhdistävät vanhan rakenteen uudempiin kaupunginosiin. Puiston Salakkalahden puoleinen alue rautatieaseman tienoille on pääasiallisesti liike-elämän keskittymää. Sitä ulottuu myös Punaisenlähteentorin ympäristöön sekä Kannaksenkadun suunnassa Kalevan kaupunginosaan. Torkkelinpuiston toisella puolella kulkee Linnankatu yhtäjaksoisena Linnoituksen ja Pattersarlahden kaupunginosien kautta Patterimäen reunalle. Tämän kadun keskivaiheille ja lähituntumaan on ryhmittyneenä monia kirkkojen, hallinnon, kulttuurilaitosten ja koulujen rakennuksia. Kaikkiaan löytyy pienoismallin eri kaupunginosissa parikymmentä koulua ja seitsemän kirkkoa.

Pienoismallin itäisen reunan muodostaa Patterimäen harjanne, jolle kaupunginmuurien purkamisen jälkeen oli rakennettu korvaava linnoitusketju. Vain osan ollessa enää varuskunnan aluetta on harjanteen pohjoispäähän nousseet kaupunginsairaalan uudet rakennukset. Harjanteen eteläistä päätä Koivistonkadun varrella ollaan kehittämässä laajaksi urheilualueeksi, jonka suorituspaikoista on valmiina Keskuskenttä katsomoinen sekä muutamia harjoituskenttiä. Havinvallien puolella näkyy ulkojuhlien paikka, Havin kesäteatteri, taidokkaasti sijoitettuna vanhan linnoituksen sisälle.

Kun rautatie Viipurin kautta Pietariin vuonna 1870 oli valmistunut ja ratapiha laajentunut, oli Papulan kaupunginosa erottunut muusta keskustasta vain yhden sillan kautta kuljettavaksi. Erilleen on Papula joutunut myös Etelä-Karjalan museossa, jossa näyttelysalin kantavat rakenteet eivät ole sallineet sen liittämistä muuhun keskustaan. Tämän vuoksi on Papulan alue erillisessä vitriinissä ison vitriinin läheisyydessä. Molemmissa näkyy ratapiha-aluetta niin, että ne on kohdennettavissa rautatiesillan avulla. Papulankadun varrella sijaitsee yksi maan suurimman varuskuntakaupungin kasarmeista, Karjalan Kaartin kasarmit. Papulanlahden vastakkaisella puolella kohoaa Papulanvuori, aikanaan myös kaupungin puolustusjärjestelmään lukeutuneena. Malliin on otettu laajasta puistosta vain se osa, josta löytyvät näkötorni, vesisäiliö, kahvilapaviljonki ja Huvikallion juhlapaikan reunaa. Puisto muodostaa pienoismallin pohjoisreunan, joka rantavyöhykkeen ja Imatran maantien suunnassa ulottuu Huusniemen puistoon saakka. Mallissa näkyvä matkustajalaiva on juuri lähestymässä kapeata Huusniemen salmea, jonka kautta ohjautuu vesitie Suomenvedenpohjaan ja Saimaan kanavalle.

Edellä pääpiirteisesti kuvattu mallialue käsittää yhdeksän keskeisintä kaupunginosaa. Mallin reunoilla näkyy osia myös viereisistä kaupunginosista viitteeksi siitä, että kaupunkirakenne jatkuu mallialueen ulkopuolellakin. Malli on rakennettu mittakaavaan 1:500, jolloin yksi senttimetri mallissa vastaa todellisuudessa viittä metriä. Mallin pituus Siikaniemestä Patterimäkeen on 6,7 metriä ja kaksi vitriiniä sisältää yhteensä 24 neliömetriä katseltavaa.

Pienoismalli lahjoitusvaroin toteutettu

Pienoismallin rahoittamiseksi piti säätiö koko rakentamisajan yllä rahankeräystä, jolle vuosittain jouduttiin hakemaan viranomaisten lupa. Sitä varten perustetun pienoismallirahaston säännöt edellyttivät varojen käyttämistä yksinomaan Viipurin pienoismallin toteuttamiseen.

Rahankeräyksen vireillä olosta sekä pienoismallista kertomisessa oli ratkaiseva osuus sanomalehti Karjalalla. Lehden omat toimittajat laativat siitä eri vaiheissa useita kirjoituksia. Vuoden 1985 lopulla ilmestyi Aarno Piltzin toimittama nelisivuinen Viipurin pienoismallin erikoisliite värikuvineen mallin ensimmäisestä vaiheesta. Keräyksen alusta lähtien Karjala alkoi julkaista lahjoittajien palstaa. Siinä säätiö kertoi pienoismallin

Keskellä taidemuseo Panssarilahden bastionin laella, etualalla Eteläsatamaa. Kaupunkirakenteesta nousee vasemmassa reunassa ortodoksinen tuomiokirkko ja oikeassa reunassa luterilainen tuomiokirkko.

Etualalla Kauppaoppilaitoksen ja merenkulkukoulun rakennus Koulukenttien päätteellä. Taustalla Panssarilahden kaupunginosaa.

mallirahastoon saaduista lahjoituksista muutaman viikon välein aivan keräyksen loppuun saakka. Lehden välityksellä voitiin myös kysellä tietoja malliin tulevista vielä selvittämättömistä yksityiskohdista. Lisäksi Karjala julkaisi yli viisikymmentä kirjoitusta, jotka kertoivat pienoismallissa nähtävissä rakennuksista.

Tiedon leviäminen pienoismallista sekä yleisön käynnit Lappeenrannassa sitä katso-massa loivat viipurilais-karjalaisen yhteishengen niin, että lahjoitusten tuottamat neljä miljoona markkaa saivat aikaan mallin toteutumisen. Teoreettisesti laskien tämä merkitsi lahjoitusta pienoismallirahastoon joka toinen päivä viidentoista vuoden aikana.

Lahjoittajiin lukeutuivat ensisijaisesti useat kymmenet viipurilaiset ja karjalaiset rahastot, säätiöt ja yhdistykset. Näissä yhteisöissä, joiden jäsenmäärä on laskettava tuhansissa, oivallettiin kiitettävästi pienoismallin merkitys. Monet tämän lahjoittajaryhmän yhteisöistä tukivat mallin toteuttamista koko keräyksen ajan ja yltivät lahjoitustensa kokonaismäärissä sadantuhannen markan tuntumiin ja siitä ylikin.

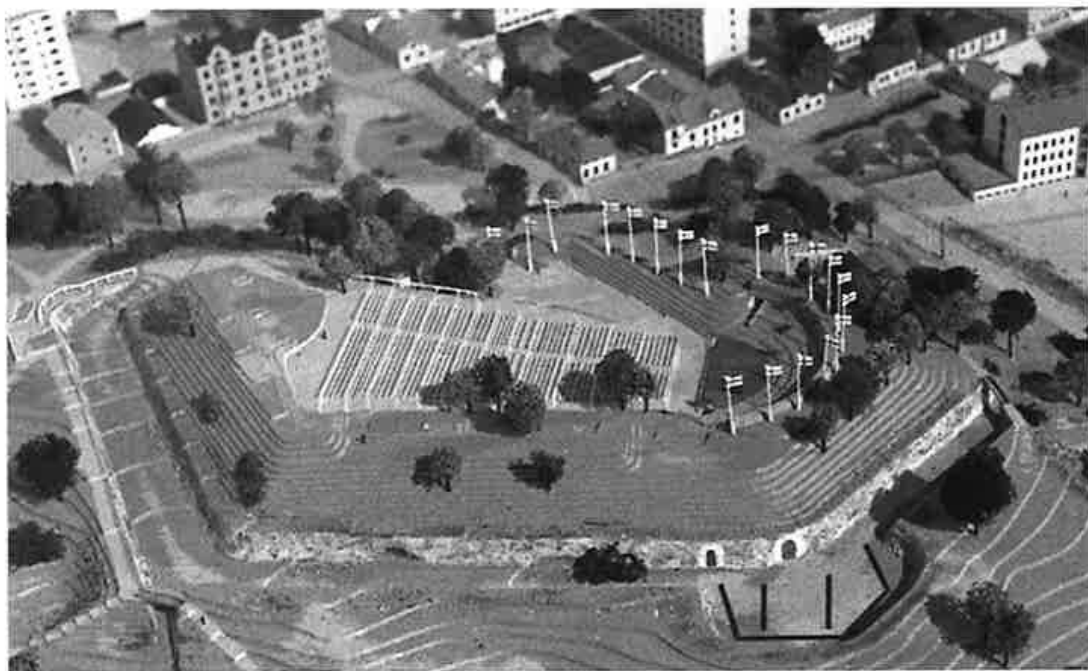
Alkuvaiheissa tuki pienoismallihanketta joukko Viipurista siirtyneitä liikelaitoksia. Mukaan tuli huomattava joukko myös sellaisia liikeyrityksiä ja rahalaitoksia, joiden päättävissä elimissä tuolloin vaikutti entisiä viipurilaisia, monesti Wiipurilaisen Osakunnan piiristä lähteneitä. Näiden ohella säätiö sai useaan otteeseen apurahoja eräiltä valtakunnallisilta kulttuurirahastoilta ja myös opetusministeriö myönsi hankkeelle tukea kaksi kertaa. Näihinkin päätöksiin saattoi ainakin osaltaan vaikuttaa avainasemissa olleiden henkilöiden viipurilais-karjalaiset taustat.

Kunnioitettavan ryhmän lahjoittajien joukossa muodostivat yksityishenkilöt sekä erilaiset henkilöryhmittymät kaikkiaan yli kahdellatuhannella lahjoituksellaan. Näistäkin monet muistivat pienoismallia useaan kertaan ja säännöllisestikin. Keräykseen innostettiin alkuvaiheissa haasteidenkin välityksellä. Niitä tekivät toisilleen eri karjalaisseurat sekä monien viipurilaiskoulujen entiset oppilaat kuin myös yksityishenkilöt. Varsinaisten lahjoitusten ohella tuli ajan mittaan suosituksi merkkipäivönnittelujen kohdistaminen pienoismallirahastolle. Juhlapäivänsä kynnyksellä monet henkilöt lausuivat tästä toiveensa ja toisten kohdalla ystävät oma-aloitteisesti lähettivät onnittelunsa rahastoa kartuttamalla. Tunnettujen viipurilaisten sekä pienoismallihanketta lähellä olleiden henkilöiden onnittelijajoukot kasvoivat varsin mittaviksi. Monet viestit kulkivat lahjoittajaluetteloiden kautta. Pienoismallirahaston välityksellä myös kunnioitettiin eräiden poismenneiden viipurilaisten muistoa ja rahastoon saatiin myös testamenttilahjoitus.

Suurin yksittäinen pienoismallin tukija on ollut Lappeenrannan kaupunki useana vuonna mallin toteutumista rahoittaneena. Tämän lisäksi on Lappeenrannan kaupungilla ollut ratkaiseva merkitys Wiipuri-museon Säätiön toiminnalle. Säätiö on saanut niin museokokoelmansa kuin pienoismallinsa Etelä-Karjalan museon turvallisiin tiloihin ja asiantuntevan henkilökunnan hoitoon. Museo on järjestänyt myös erikoisnäyttelyjä, toteuttanut kaksi pienoismalliin liittyvää videofilmiä sekä monin tavoin muutoin jakanut viipuritietoutta niin yleisölle kuin tutkijoillekin.

Kolmentoista vuoden aikana on pienoismalli eri valmiusasteissaan ja viimein lopullisesti valmiina ollut nähtävänä. Tänä aikana on museossa vierailut yli 415.000 kiitollista kävijää. Muisto menetetyistä kaupungista on tallennettuna. Sen saivat aikaan ensisijaisesti ne, jotka syvimmin ovat menetyksen kokeneet. Kiitos kaikille mukana olleille.

*Kuvat 1, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11/Juha Lankinen
Kuvat 2, 8, 9, 12/Etelä-Karjalan museo*

Havinvallien ulkojuhlapaikka vanhan linnakkeen sisään sijoitettuna, katsomossa tilaa kahdelle-tuhannelle hengelle. Juhlasalkoihin on lisätty Suomen liput.

Papulan kaupunginosaa. x-merkinnällä olevasta kohdasta johtaa Rautatiesilta Papulankadun alkuun. Katu jatkuu suoraviivaisena Papulanlahden ylittävälle sillalle. Oikealla pääosin Karjalan Kaartin kasarmialuetta. Oikeassa yläreunassa Papulanpuistoa.